

Primele constatări ale Misiunii Promo-LEX de Observare a Alegerilor locale generale din 5 noiembrie 2023

Nicolae Panfil, Director de Program, Promo-LEX

Asociația Promo-LEX a lansat marți, 5 septembrie, activitatea celei de-a 25-a Misiune de observare (M0) a Alegerilor și a prezentat primul Raport de monitorizare a scrutinului local general din 5 noiembrie 2023.

M0 Promo-LEX include echipa centrală și 40 de observatori pe termen lung (OTL), care vor observa procesul electoral pe durata întregii perioade electorale. În ziua scrutinului, M0 va asigura observarea alegerilor prin acoperirea 100% a secțiilor de votare din municipiile Bălți și Chișinău (în ambele tururi de scrutin, după caz) cu câte un observator pe

termen scurt (static). Alți cca. 200 observatori statici și 140 observatori grupați în echipe mobile (70 echipe, a câte 2 persoane) vor fi delegați în secțiile de votare din restul țării, selectate în baza unui eșantion reprezentativ. Promo-LEX va monitoriza și discursul instigator la ură și discriminare prin intermediul a 7 monitori.

MO Promo-LEX va prezenta cinci rapoarte intermediare de observare a alegerilor și un Raport final. În ziua alegerilor (tururile întâi și doi) va fi realizată numărarea paralelă a voturilor pentru mun. Chișinău și Bălți.

Primul Raport de monitorizare a alegerilor locale din 5 noiembrie 2023 include rezultatele observării începând din 1 ianuarie 2023, data intrării în vigoare a noului Cod electoral și cuprinde perioada preelectorală și a cea electorală, până la startul procedurilor de desemnare a candidaților la funcțiile electivă pentru circumscripțiile electorale de nivelul II – 6 septembrie 2023.

Primul scrutin organizat și desfășurat în baza prevederilor legale noi

În opinia Promo-LEX, majoritatea modificărilor aduse Codului electoral sunt benefice și urmăresc soluționarea problemelor reflectate în rapoartele de monitorizare a observatorilor naționali și internaționali, în adresele Curții Constituționale, dar și în opiniile Comisiei de la Veneția. [Multe norme vor fi aplicate în premieră la alegerile locale generale din 5 noiembrie 2023.](#)

Amendarea
Codului
electoral, după
stabilirea datei
alegerilor, în
contextul
implementării
Hotărârii Curții
Constituționale
privind

declararea neconstituționalității unui partid politic, *poate crea incertitudini privind valorificarea dreptului de a fi ales și poate afecta previzibilitatea și predictibilitatea procedurilor de desemnare care vor demara la 6 septembrie 2023*, dat fiind că amendamentele se află în examinarea atât a Curții Constituționale, care urmează să se expună în septembrie, cât și a Comisiei de la Veneția, care urmează să-și prezinte opinia în luna octombrie, când procedura de înregistrare a concurenților va fi deja finalizată.

Alte amendamente aduse Codului electoral după stabilirea datei alegerilor au vizat acordarea competențelor organelor electorale de a constata inclusiv faptele de corupție a alegătorilor. Ulterior, astfel de constatări pot servi drept temei pentru anularea înregistrării subiectului electoral. Considerăm că o faptă de natură penală, precum coruperea alegătorilor, trebuie constatată în cadrul unui proces penal și nu în unul de contencios administrativ. În plus, ar putea exista inclusiv îngrijorări în privința aplicabilității acestor norme.

Desemnarea candidaților înainte de termenul legal

Potrivit calendarului electoral, procedura de desemnare a candidaturilor pentru funcțiile electivă urmează să înceapă pe 6 septembrie 2023 pentru candidații la funcții electivă din APL de nivel II, și 26 septembrie 2023 – pentru nivelul APL I.

Contrar acestui calendar, MO Promo-LEX a identificat, doar pentru primăria mun. Chișinău, cel puțin 13 partide politice (PPPO, PDCM, PACE, PAS, LOC, CUB, PPPDA, PL, PSDE, PSRM, CC, MRM, PCRM) care au declarat public cine sunt reprezentanții care vor fi înscriși în cursa electorală pentru funcția de primar. Concomitent, alți doi lideri de partid au anunțat că intenționează să candideze la funcția de primar al mun. Chișinău – Ion Ceban (MAN) și Vasile Costiuc (PPDA). În cazul funcției de primar al mun. Bălți, a fost constatată intenția lui Nicolae Grigorișin (PS) de a candida. Iar pentru unele APL de nivelul I, cel puțin 6 partide (PAS, PACE, PDCM, PPR, CC și PSDE) și-au anunțat public persoanele înaintate pentru funcția de primar.

MO Promo-LEX constată că procedura de desemnare a candidaților, în formatul prevăzut de Codul electoral, pare a fi redusă la o simplă formalitate, iar desemnarea de facto a candidaților înainte de termenul legal stabilit, precum și promovarea politică cu tentă electorală a acestora înainte de începerea campaniei electorale, poate afecta principiul egalității șanselor concurenților electorali și contribuie, într-o anumită măsură, la eludarea prevederilor legale privind finanțarea campaniilor electorale.

Activități de promovare cu tentă electorală înainte de startul oficial al campaniei

Conform Programului calendaristic aprobat de CEC, campania electorală pentru toți concurenții electorali urmează să înceapă cu de 30 de zile înainte de ziua votării, adică la 6 octombrie 2023, dată din care concurenții electorali vor avea dreptul să desfășoare agitație electorală.

MO Promo-LEX a observat, până la prezentarea raportului, activități de promovare cu tentă electorală a potențialilor candidați în cazul a 4 partide (PAS, PSRM, PSDE, PPPDA). Cele mai utilizate tipuri de activități au fost: amenajarea de

corturi stradale nominale, distribuirea de flyere și de ziare nominale și promovarea pe rețele de socializare.

Menționăm că, în cazul PAS, în urma sesizării de către un partid politic, CEC, prin Hotărârea nr. 1126 din 14 iulie, a aplicat PAS avertisment și a atras atenția asupra necesității respectării legislației electorale.

Reiterăm că, în opinia Promo-LEX, promovarea politică cu tentă electorală a candidaților înainte de începerea campaniei electorale influențează negativ principiul egalității șanselor concurenților electorali și contribuie la eludarea prevederilor legale privind finanțarea campaniilor electorale.

Abuz de resurse administrative

În perioada premergătoare perioadei electorale, Promo-LEX a constatat utilizarea abuzivă a resurselor administrative prin efectuarea cheltuielilor din bugetul public în scopul obținerii capitalului politic în cazul a două autorități publice de nivelul II: Primăriei mun. Chișinău și Primăria mun. Bălți. În ambele cazuri, au fost elaborate neplanificat materiale informative, cu tentă vădit electorală, și care pot fi tratate drept rapoarte de activitate ale APL, ceea ce contravine Legii cu privire la publicitate, care prevede că mesajele de interes public nu pot conține informații privind realizările manageriale și/sau obiectivele realizate de entități din sectorul public.

Menționăm că la 9 august 2023, în rezultatul examinării sesizării depuse de PLDM și a calificării materialelor informative distribuite de Primăria mun. Chișinău drept materialele publicitare care conțin elemente de agitație electorală, fiind produse, distribuite și difuzate cu utilizarea directă și indirectă a resurselor administrative, CEC a interzis autorității publice să difuzeze materialele menționate. Iar la 24 august 2023, în rezultatul examinării sesizării depuse de MPSN și a calificării materialelor informative distribuite de Primăria mun. Bălți ca abuz de resurse administrative, CEC a interzis autorității publice să difuzeze respectivele materialele.

O altă situație, apreciată de Promo-LEX drept utilizare a resurselor administrative, ține de PSRM, în cazul căruia a fost observată distribuirea ziarelor de promovare a candidatului la funcția de primar al mun. Chișinău, Adrian Albu. În conținutul ziarului, PSRM și-a asumat meritele pentru numeroase activități implementate la nivelul Consiliului Municipal Chișinău pe bani publici (reparația drumurilor, parcurilor/scuarurilor, grădinițelor și a școlilor, programe de asistență medicală etc.).

Precizăm că noul Cod electoral definește mai cuprinzător noțiunea de resurse administrative, interzice și sancționează utilizarea lor de către candidați în perioadele electorale. Observând că utilizarea abuzivă a resurselor administrative este admisă de actorii interesați, nu doar în campaniile electorale, dar și în afara acestora, inclusiv în scop de promovare politică Promo-LEX a recomandat anterior reglementarea interzicerii și sancționării utilizării resurselor administrative atât în perioada electorală, cât și în afara perioadei electorale.

Finanțarea campaniei electorale mai strictă

MO Promo-LEX va monitoriza atent implementarea noilor reguli de finanțare a campaniilor electorale, precum și a cerințe de raportare financiară de către concurenții electorali. În mod tradițional, vom estima cheltuielilor concurenților electorali suportate în campania electorală pentru desfășurarea activităților de promovare electorală. Cheltuielile respective urmează a fi comparate cu cheltuielile declarate la CEC în rapoartele privind finanțarea campaniei electorale, ceea ce va permite să evaluăm nivelul de transparență și corectitudine a finanțării campaniei electorale.

Consolidarea rolului CEC în supravegherea și controlul finanțării campaniilor electorale și a activității grupurilor de inițiativă, în noua legislație electorală, reprezintă un salt calitativ. Promo-LEX a recomandat în permanență consolidarea rolului CEC și adoptarea unei abordări proactive de către aceasta în supravegherea finanțelor concurenților și partidelor politice. Totuși, provocările majore în acest sens țin de lipsa resurselor umane suficiente în cadrul Direcției specializate a CEC pentru a pune în aplicare noile prevederi legale, precum și riscul de politizare excesivă a acestui subiect în spațiul public odată cu implementarea riguroasă a cerințelor de transparență financiară a partidelor politice și a concurenților electorali.

Depunere și examinarea contestațiilor

Până la momentul elaborării raportului, CEC a aprobat 4 hotărâri cu privire la sesizări depuse în context electoral. Acestea se referă la 12 sesizări ce vin din partea: a 6 inspectorate de poliție (1 hotărâre) și 5 partide politice (3 hotărâri). Subiecții vizați au fost: Partidul politic „Renaștere” (PR) (6 sesizări), PAS (3 sesizări), Primăria mun. Chișinău (1 sesizare) și Primăria mun. Bălți (1 sesizare). Toate sesizările au avut ca obiect difuzarea și distribuirea materialelor publicitare. În cazul PR fiind vorba de materiale fără elemente de identificare, iar în cazurile Primăriei mun. Chișinău, Primăriei Bălți și PAS – materiale „în scop/cu elemente” de agitație electorală.

Pentru aceeași perioadă de monitorizare, la secțiunea „Documente de intrare” de pe pagina web a CEC au fost identificate 6 sesizări și un Supliment depus la o sesizare. Atragem atenția că sesizarea propriu-zisă la care a fost depus suplimentul nu a fost constatată în lista documentelor de intrare. Toate sesizările au fost depuse de Partidul politic Mișcarea Alternativa Națională (MAN). În acestea este vizat PAS, considerându-se că „candidații partidului ar beneficia de o perioadă ilegală de diseminare a agitației electorale”. Potrivit paginii web a CEC, la momentul elaborării Raportului, autoritatea a transmis 2 răspunsuri în care s-a expus asupra a 2 sesizări (inclusiv cea cu supliment). În acest context, în scopul unei informări mai bune a actorilor interesați Promo-LEX a recomandat Comisiei Electorale Centrale să asigure publicarea pe pagina sa a tuturor contestațiilor și sesizărilor înregistrare în cancelarie.

Raportul integral poate fi accesat [aici](#).

Raportul a fost elaborat cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul „Democrație, Transparență și Responsabilitate” și a Uniunii Europene prin Proiectul „Consolidarea cadrului legislativ electoral și evaluarea implementării acestuia în timpul alegerilor locale generale din 2023”.